

Του ΚΩΣΤΑ ΣΗΜΠΗ *

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ Κορυφής της Κοινότητας επιβεβαίωσε τις μέχρι τώρα εμπειρίες. Η Ευρώπη προχωρεί προς την ενοποίηση της αλλά με διστακτικά βήματα, με αμφιβολίες και αβεβαιότητες ως προς τις τελικές επιδιώξεις.

Τα εξής θέματα ήταν ανοιχτά για απόφαση στο Μάαστριχτ:

α) Με ποιο ρυθμό θα πραγματοποιηθεί η οικονομική και νομοματική ένωση και πώς θα αντιμετωπισθούν χώρες που δεν θα θελήσουν ή δεν θα μπορέσουν να συμμετάσχουν στην τελική φάση.

β) Σε ποια έκταση θα υπάρξει κοινή εξωτερική πολιτική, πολιτική ασφάλειας και άμυνας και ποιος θα είναι ο τρόπος λήψης αποφάσεων.

γ) Σε ποιους νέους τομείς θα υπάρξουν κοινές πολιτικές.

δ) Πώς θα αντιμετωπισθεί το έλλειμμα δημοκρατίας και αν θα ενισχυθεί ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

ε) Με ποιον τρόπο θα προωθηθεί η οικονομική και κοινωνική σύγκλιση και θα περιορισθούν οι περιφερειακές ανισότητες.

στ) Πώς θα εφαρμοσθεί η Κοινωνική Χάρτα, θα ενισχυθούν τα δικαιώματα των εργαζομένων και θα υπάρξει κοινή κοινωνική πολιτική.

Για να απαντηθούν αυτά τα ερωτήματα οι χώρες της Κοινότητας έπρεπε να δώσουν μια οριστική και ξεκάθαρη απάντηση σε σχέση με τις εξής επιλογές:

1. Η μελλοντική Ευρώπη θα είναι μια χαλαρή σύνδεση κρατών ή μια συνομοσπονδία; Στην πρώτη περίπτωση η μεταξύ των κρατών συνεργασία βασίζεται σε διακυβερνητικές διαβουλεύσεις, στη δεύτερη περίπτωση σε κεντρικά όργανα με εκτεταμένες αρμοδιότητες.

2. Η μελλοντική Ευρώπη θα είναι κυρίως μια κοινή αγορά ή μια πολιτεία η οποία θα επιδιώκει τον περιορισμό των περιφερειακών και κοινωνικών ανισοτήτων, περισσότερο δημοκρατία, ένα σύστημα κοινωνικής οργάνωσης κοινωνικά πιο δίκαιο;

3. Η μελλοντική Ευρώπη θα είναι αυτόνομος πόλος εξωτερικής πολιτικής με ιδιαίτερες επιδιώξεις σε θέματα ασφάλειας και άμυνας ή θα συνεχίσει την κοινή προσπάθεια με τις ΗΠΑ στα πλαίσια του ΝΑΤΟ;

Τα κράτη - μέλη έδωσαν στο Μάαστριχτ τις εξής απαντήσεις:

α) Τα κράτη - μέλη επιβεβαίωσαν την ανάγκη της οικονομικής και νομοματικής ένωσης και έτσι τη θέληση να προχωρήσουν ακόμη περισσότερο τη διασύνδεση των οικονομιών τους. Η τελική φάση της ΟΝΕ με την εισαγωγή ενός κοινού ευρωπαϊκού νομισματικού δεν θα καθυστερήσει και θα πραγματοποιηθεί το 1999. Για να συμμετάσχει μια χώρα στην τελική φάση της ΟΝΕ θα πρέπει να ικανοποιεί ορισμένα κριτήρια, που αποδεικνύουν τη σταθερότητα της οικονομίας της. Αν δεν ικανοποιεί τα κριτήρια, θα μπορέσει να συμμετάσχει αργότερα, όταν σταθεροποιηθεί την οικονομία της μετά από απόφαση των χωρών που μετέχουν. Η συμφωνία που επετεύχθη θεσμοποιεί την Ευρώπη των δύο ταχυτήτων. Η Ελλάδα ανήκει ήδη από τα πράγματα στη δεύτερη ταχύτητα. Για να συμμετάσχει στην πρώτη χρειάζεται όχι μόνο να διορθώσει τις οικονομικές της επιδόσεις αλλά και να πείσει τα άλλα κράτη - μέλη για τη μελλοντική συμπεριφορά της ώστε να την δεχθούν. Δύο εμφανείς κίνδυνοι διαγράφονται. Ο πρώτος, να μην επιτύχουμε το πολύ υψηλό επίπεδο σταθερότητας που απαιτείται. Ο δεύτερος, να συναρτηθεί η απόφαση για συμμετοχή μας στην ΟΝΕ με πολιτικούς όρους, π.χ.

ΔΙΣΤΑΚΤΙΚΑ ΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

“Το Μάαστριχτ είναι ένας σταθμός στην πορεία της ενοποίησης. Για τους σοσιαλιστές και την Ελλάδα αποτελεί όμως ένα μήνυμα ότι σε μια δημοκρατικά οργανωμένη Κοινότητα η σύγκλιση των οικονομιών και ο περιορισμός των ανισοτήτων δεν θα έλθουν από μόνα τους”

αλλαγή στάσης απέναντι στην Τουρκία. Συμπέρασμα: Οι πιθανότητες περιθωριοποίησης είναι απτές.

Ενώ τα κράτη - μέλη έδειξαν μεγάλη αποφασιστικότητα για την ΟΝΕ, έδειξαν μεγάλη διστακτικότητα για την οικονομική και κοινωνική συνοχή. Συμφωνήθηκε η δημιουργία ενός Ταμείου Συνοχής αλλά μόνο για δράσεις σε σχέση με την προστασία του περιβάλλοντος και την υποδομή των συγκοινωνιών. Νέα διαρθρωτικά μέτρα θα αποφασισθούν αφού εξετασθεί η αποτελεσματικότητα των ήδη εφαρμοζόμενων. Η αναγνώριση της ανάγκης για σύγκλιση των οικονομιών εξιστορείται με δηλώσεις για καλύτερες προθέσεις. Η άμβλυση των ανισοτήτων δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί όμως με τους σημερινούς πόρους της Κοινότητας. Μελέτες έχουν διαπιστώσει ότι στα πρώτα στάδια της ενοποίησης ο κοινωνικός προσιπολογισμός θα έπρεπε από το 1,2% του κοινοτικού ΑΕΠ το 1992 να φθάσει το 5-7% για να προωθηθεί ουσιαστικά η σύγκλιση των διατικών επιπέδων και των επιπέδων παραγωγικότητας. Το πρόβλημα της σύγκλισης παραμένει λοιπόν άλλοτε.

Η ΠΟΡΕΙΑ προς την οικονομική και νομοματική ένωση είναι χωρίς επιστροφή τουλάχιστον για τις χώρες που αποτελούν τον σκληρό οικονομικό πυρήνα της Κοινότητας. Εφεξής θα ισχύουν βαθμιαία αλλά όλο και περισσότερο νέοι μηχανισμοί που θα καθορίζουν την οικονομική πολιτική στον ευρωπαϊκό χώρο. Αυτό σημαίνει παράλληλα και αναπόφευκτη προσπάθεια εκσυγχρονισμού θεσμών, που συνδέονται με τη χάραξη και άσκηση δημοσιονομικής και νομοματικής πολιτικής σε κάθε χώρα. Είμαστε όλοι στο ίδιο τρένο και η μόνη επιλογή αφορά το διαγόνι όπου θέλουμε να ταξιδεύουμε.

β) Τα κράτη - μέλη συμφώνησαν στην αναγκαιότητα μιας κοινής

πολιτικής σε θέματα εξωτερικών σχέσεων και ασφάλειας. Κοινή θέση θα επιδιωχθεί κυρίως σε θέματα αποπλισμού και ελέγχου των εξοπλισμών στην Ευρώπη. Αλλά ο τρόπος λήψης αποφάσεων παραμένει εξαιρετικά πολύπλοκος και βασίζεται στη διακυβερνητική συνεργασία. Η αρχή της πλειοψηφίας ισχύει αφού υπάρχουν αλληπάλληλες διαβουλεύσεις στο Συμβούλιο. Στον τομέα της άμυνας τα θέματα είναι ακόμη πιο διστακτικά. Το βάρος της αμυντικής πολιτικής αναλαμβάνει η Δυτική Ευρωπαϊκή Ένωση, οργανισμός που δεν εντάσσεται στο σχήμα της Κοινότητας. Διαμορφώνεται, αντίθετα, ως γέφυρα προς το ΝΑΤΟ, σε ευρωπαϊκό πλαίσιο του.

Το γεγονός επιβεβαιώνει όχι μόνον τη δήλωση των κρατών - μελών της Δυτικής Ευρωπαϊκής Ένωσης, που τονίζει την ανάγκη ενίσχυσης του ευρωπαϊκού πυλώνα της Ατλαντικής Συμμαχίας, αλλά και η πρόσκληση προς τα μέλη του ΝΑΤΟ που δεν είναι μέλη της Κοινότητας να συμμετάσχουν ως «συνδεδεμένα μέλη». Η συμμετοχή της Τουρκίας αποδυναμώνει το όφελος από την ένταξη της Ελλάδας. Στόχος ήταν η Τουρκία να μείνει εκτός της Δυτικής Ευρωπαϊκής Ένωσης ώστε να είναι εμφανής η διαφοροποίηση ανάμεσα στις δύο χώρες και η Ελλάδα να αξιοποιήσει εφόσον χρειασθεί απέναντι στην Τουρκία τις εγγυήσεις για την εδαφική της ακεραιότητα που της παρέχει η Ένωση. Με την Τουρκία συμμετοχο μεταφέρεται στην Ένωση το παιχνίδι των ισορροπιών που διέκρινε το ΝΑΤΟ. Το δώρο των συμμάχων μας για το οποίο θριαμβολόγησε η κυβέρνηση είναι χωρίς ουσιαστικό αντίκρυσμα.

γ) Τα κράτη - μέλη συμφώνησαν να ενισχυθούν οι αρμοδιότητες της Κοινότητας σε διάφορους τομείς όπως η εκπαίδευση, η κατάσταση, η έρευνα, το περιβάλλον, τα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών, η υγεία και η προστασία του καταναλωτή.

Αλλά οι τομείς αυτοί είναι περιορισμένης σημασίας στα πλαίσια μιας πολιτικής με στόχο τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων, την εξασφάλιση καλύτερων συνθηκών ζωής και τον περιορισμό των ανισοτήτων. Αρνητικό είναι επίσης το γεγονός ότι η επέκταση των αρμοδιοτήτων δεν συμβαδίζει με επέκταση της αρχής της πλειοψηφίας. Οι αποφάσεις θα καθυστερούν.

Ο ΣΟΝ αφορά την κοινωνική πολιτική, την εφαρμογή της Κοινωνικής Χάρτας και τα δικαιώματα των εργαζομένων, η προσπάθεια να αποσαφηνισθούν επιτέλους τα αναγκαία μέτρα και να ισχύσει η αρχή της πλειοψηφίας δεν έγινε δεκτή από τη Μεγάλη Βρετανία. Τα πράγματα παραμένουν ως έχουν. Τα ένδεκα υπόλοιπα μέλη δήλωσαν ότι θα προχωρήσουν μόνα τους σ' αυτόν τον τομέα. Πρόκειται όμως για εξωραϊσμό της αποτυχίας. Δεν είναι εύκολο κατανοητό πως θα υπάρξουν δύο διαφορετικές πολιτικές - μια της Μεγάλης Βρετανίας και μια των υπολοίπων στην Κοινότητα. Το πιο πιθανόν είναι ότι θα υπάρξει στασιμότητα.

δ) Η νομοθετική αρμοδιότητα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ενισχύθηκε αλλά σε θέματα εκπαίδευσης, έρευνας, υγείας και ελευθέρως κυκλοφορίας αγαθών και προσώπων. Στα θέματα αυτά δεν υπάρχουν σημαντικές αντιθέσεις και η κοινοτική πολιτική είναι λίγο ως πολύ διαμορφωμένη. Το Κοινοβούλιο θα εξακολουθεί να παίζει έτσι έναν υποδεέστερο ρόλο και να είναι θεατής των εξελίξεων. Δεν έχει νομοθετική πρωτοβουλία. Το έλλειμμα δημοκρατίας παραμένει. Η Κοινότητα συνεχίζει να είναι μηχανισμός διακυβερνητικής συνεργασίας όπου η γραφειοκρατία και οι παρασκηνιακές συζητήσεις παίζουν καθοριστικό ρόλο.

Η απάντηση του Μάαστριχτ στα ανοιχτά θέματα της οικονομικής και πολιτικής ενοποίησης δείχνει ότι τα κράτη - μέλη:

Δεν έχουν αποδεσμευθεί από το σχήμα της διακυβερνητικής συνεργασίας και δεν θεωρούν ακόμη ώριμη τη συνομοσπονδοποίηση. Παραμένει ανοιχτό το ερώτημα ποια μορφή θα πάρει η πολιτική ένωση.

Δεν θέλουν ο κοινοτικός χώρος να είναι απλώς μια ζώνη ελεύθερων συναλλαγών, θεωρούν αναγκαίες κοινές πολιτικές που δοθούν στην οικονομική διασύνδεση και ανάπτυξη αλλά δεν είναι έτοιμα να προχωρήσουν στη διαμόρφωση με αρμοδιότητα σε όλα τα υπερεθνικά θέματα. Οι κοινωνικές και περιφερειακές ανισότητες αντιμετωπίζονται στα πλαίσια της εξισορρόπησης των επιδιώξεων διαφόρων κρατών και όχι με γνώμονα τους στόχους μιας νέας πολιτικής και κοινωνικής οργάνωσης.

Δεν θέλουν να αποδεσμευθούν ακόμη από την Ατλαντική Συμμαχία και να διαμορφώσουν την Ευρώπη ως πόλο πολιτικής στις διεθνείς σχέσεις.

Η οικονομική και νομοματική ένωση συνεπάγεται αργά ή γρήγορα και την πολιτική ένωση. Μια κοινή οικονομική πολιτική χρειάζεται πολιτική στήριξη, κοινωνική αποδοχή και κοινωνική κινητοποίηση για τους στόχους της - επομένως μια κεντρική εξουσία με πολιτικές αρμοδιότητες. Το Μάαστριχτ είναι ένας σταθμός στην πορεία της ενοποίησης. Για τους σοσιαλιστές και την Ελλάδα αποτελεί όμως ένα μήνυμα ότι σε μια δημοκρατικά οργανωμένη Κοινότητα η σύγκλιση των οικονομιών και ο περιορισμός των ανισοτήτων δεν θα έλθουν από μόνα τους. Χρειάζεται εντατική προσπάθεια σ' αυτή την κατεύθυνση.

* Ο κ. Κ. Σημπίης είναι διευθυντής του ΠαΣοΚ, ε. υποσργός Εθνικής Οικονομίας.